

Pax Americana – svět „podle Ameriky“, mír po americku, či globální vize celosvětového řádu pokoje a demokracie? Výklady jedné z nejvýznamnějších a nejpromyšlenějších geostrategií dvacátého století (a dost možná jedné z nejvýznamnějších) se různí. Sama sebe však definuje více než jasně – Pax Americana představuje americkou geopolitickou vizi nového světového řádu, pod taktovkou právě Spojených států amerických.

Její hlasatelé, jako například Zbigniew Brzezinski, někdejší poradce Ronalda Reagana, otevřeně přiznávají, že hlavním cílem je dosažení (popřípadě) posilování dominantního postavení USA ve světě. Pax Americana, tedy konstatuje, že Spojené státy se staly jasným vítězem ve studené válce a že plodem a nutným důsledkem jejich úspěchu je hegemoniální postavení v současném světě.

Pád éry globální dominance?

Klíčovou roli v geostrategických vizích „pax-amerikanistů“ hraje prostor Evropy, respektive Eurasie.

Přesto, že se na přelomu tisíciletí začalo hovořit o konci Pax Americana (Buchanan: „era of U.S. global dominance is over“), některé prognostické odhady začaly předpovídat ústup USA a obecně zemí tzv. „vyspělého západního světa“ v průběhu 21. století a prorokovat, že místo těchto států obsadí velmocenské pozice státy jako Indie, Čína, Rusko, nebo Brazílie, vše nasvědčuje tomu, že vlivná klika „amerických jestřábů“ se s postupným oslabováním americké ekonomiky a vlivu nehodlá smířit. Dále hrají na „pax-amerikanistickou“ notu a trnem v oku jim je zejména silná Evropa. Doslova hrůzu potom mají z možného sblížení Evropy s Ruskem, potažmo dalšími asijskými státy. Usilovně se tak snaží Evropu rozdělovat (válka proti Jugoslávii, nezávislost Kosova) a brání vytvoření silné Evropy na institucionální bázi – podpora vstupu Turecka do EU, či náznaky podpory vstupu dokonce u Maroka!

Po skončení studené války se sice objevovaly první známky názorů, které postulovaly éru relativního klidu, absenci válek a výraznějších mezinárodních konfliktů (Fukuyamův „Konec dějin a poslední člověk“), málokdo však věřil tomu, že se časem nevytvoří antiteze, která globální dominanci USA naruší. Padl světový komunismus, vytvořily se však nové dělící linie, nebo alespoň jejich náznaky – vzestup islámského světa (podpořený vojenskou a materiální podporou ze strany USA v minulosti), vzestup asijských tygrů, Číny, ale také zemí jižní Ameriky.

Evropa vs. USA

V době studené války měly USA a Evropa společného nepřítele. I ti největší kritici, kteří již tehdy viděli v nastupující síle USA jen dalšího imperiálního hegemonu, považovali USA stále za menší zlo, než světový komunismus. Ti méně kritičtí pak v USA spatřovali účinnou protiváhu Sovětskému svazu. Nutno dodat, že možná zde leží pozdější základy zejména evropského vymezování se vůči USA, které v náznacích počalo v 90. letech a od počátku prosazovalo silný důraz na bipolaritu atlantického prostoru.

Dokonce se objevily ojedinělé hlasy na „pravici“, které podporovaly sblížení Evropy s (tehdy ještě sovětským a komunistickým!) Ruskem, jako protiváhu „americkému imperialismu“ a „dekadentní kulturní hegemonii“. Těmito geopolitickými vizemi prosluli zejména němečtí a belgičtí post-fašisté (Remer, Thiriart), nebo zakladatel fenoménu „nové pravice“, nenápadný francouzský intelektuál Alain de Benoist, který od 60. let prodělal pozoruhodnou názorovou pouť směrem od pro-kolonialistické fašizující francouzské krajní pravice k odmítání tradiční pravo-levé dichotomie, antikolonialistickému etnopluralismu a kritice globalizace.

Eurasijské sblížení?

Pro-evropské a antiamerické postoje zmíněných lidí však měly navzdory původu z rozdílných ideových a nutno dodat, že často obskurních táborů, nehledě na dobově nutně různými pochybnými záměry podbarvenými, svou logiku.

Euro-asijské sblížení není výtvozem německých neonacistů, francouzské nové pravice, ani impozantního ruského filosofa-geopolitika Alexandra Dugina, někdejšího Putinova poradce. S jistou dávkou zjednodušení lze snahu o znovunalezení římské myšlenky, sjednocení Evropy, včetně zahrnutí „východu“, tedy ruských zemí, vysledovat k přelomu prvního a druhého tisíciletí našeho letopočtu, k iniciativě Oty III. a papeže Silvestra II., programu evropské obrody a návratu k římské myšlence – Renovatio imperii romanorum.

Jejich dílo se pokusil obnovit Fridrich II. Štaufský, avšak vzhledem k neexistenci vzájemného propojení jednotlivých geografických evropských oblastí, vázaných na hospodářsky stěžejní řeky evropského kontinentu – vedoucích jednotlivě do Středozevního, Severního, Baltského a Černého moře, byl jeho pokus jako již několikrát v minulosti roztržen odstředivými silami.

Zatím poslední „euro-asijské“ spojení vede do období v rozmezí století patnáctého. až sedmnáctého., kdy muslimská expanze do Evropy vytvořila závoru mezi Evropou a Asií obsazením pozemních cest. Západo- a východo- Evropané spojili síly a vzájemně muslimsko-tatarský článek přetali – Portugalci obeplutím Afriky a dosažením Indického oceánu, Rusové zahánáním Tatarů a obsazením města Kazaň. Tato snaha byla korunována o více než století později drtivou porážkou Osmanů u Vídně.

„Pax Americana“

USA se konstituovaly ve stejné době, kdy výbuch francouzské revoluce předznamenal nástup děsivých totalit 20. století a exploze nacionálně-šovinistického nadšení uvrhla Evropu do budoucích krvavých národnostních válek. Idea vzniku Spojených států vzešla z

existenciálního odmítnutí Evropy a odloučení se od ní. Perspektivu trans-atlantického partnera, vzájemně se s Evropou doplňujícího, utnul wilsoniánský idealismus, který USA posunul do role Evropě „nadřazené“ a oslabení izolacionistického prvku v americkém politickém myšlení na počátku dvacátého století.

Hegemonie Spojených států po rozpadu SSSR, jehož existence byla tragickou epizodou, kdy bolševický režim na několik desítek let znemožnil definitivní sblížení Ruska a zbytku Evropy, nastartovaného Bismarckovou vizí, bude a je jen potud silná, jak slabá bude Evropa. Tvůrci a zastánci Pax Americana (jistě vhodnější termín, než historicky reminiscentní „američtí imperialisté“) si to uvědomují a přes silnou vnitřní, americkou, opozici, která netouží po ničem jiném, než program Pax Americana navždy opustit a vrátit se k ideám otců zakladatelů, dělají vše proto, aby Evropu oslabovali, rozdělovali a nejvíce, aby zabraňovali korektním a kooperačním vztahům mezi Evropou a Ruskem, nemluvě o sblížování.

Často proklamovaná teze o americké přítomnosti v konfliktních zemích jako garanci politické stability a míru se ukazuje v celé nahotě v případě intervencí v Iráku a Afghánistánu. Přes falešnou mediální válku novinářských apologetů, kteří se chytají každého kloudného čísla, které by mohlo válku v Iráku ospravedlnit a ukázalo, že se válka nyní dostává do kladných číselných hodnot, si však teoretici a metastratégové americké hegemoniální koncepce falešnost pravd a mizerné výsledky, které okupace Iráku a Afghánistánu přinesly, velmi dobře uvědomují.

Jejich hlavním cílem není potřít terorismus (protože ten ve formě iráckého hnutí odporu paradoxně v Iráku rozpoutala právě americká invaze), nýbrž dlouhodobá a permanentní okupace, spojená s kulturní revolucí, která by nastolila globální řád „neoliberalismu“ a „technokracie“ (tyto termíny například otevřeně používá český ekonom a radikální zastánce nekonzervativního diskursu Pavel Robejšek).

Poskok, nebo spojenec?

Se snahou o nastolení globální hegemonie paradoxně souvisí podpora muslimského řetězce. Z hlediska amerických zájmů jistě výhodná podpora nezávislosti Kosova, vstupu Turecka do EU, či zatím letmá podpora vstupu Maroka, je však smrtící pro Evropu. Intervence v Iráku a Afghánistánu jsou vzdálené od Washingtonských institucí, ale pomáhají radikalizovat muslimy v Evropě. Evropané se tak vlastní slabostí stávají součástí války „my versus oni“ za nastolení demokracie a kapitalismu na předním východě, ale nevěnují pozornost tomu, co se děje doma.

Sblížení Evropy s Ruskem, zamezení vstupu Turecka do EU, to všechno by současné americké hegemoniální plány narušilo. Proto vynakládají horečnou snahu na to, aby této možné situaci zabránili. Kontrola oné hedvábné cesty, po které před staletími doputoval Marco Polo do Asie, tisícikilometrový pruh surovinových nalezišť nezměrného bohatství, znamená bránu Evropy do Číny a posílení Evropy (ať už bude její institucionální podoba jakákoli) na pozici silné velmoci. O tento pruh protínající dva světadíly se v jedenadvacátém století rozehraje rozhodující partie.

Je také nadějí Evropy na získání jistého postavení a vymanění se z role poskoka současných USA. Zároveň je dobrým předpokladem k tomu, podpořit „návrat Ruska“ (přetnutý bolševickou knutou), bez vměšování se do jeho vnitřních záležitostí a protiruské politiky. Sblížení Západu se slovanským světem navíc v 21. století znamená hráz rozpínajícímu se islámu a konkurenci Číně. Rozrušení vize „pax americana“ je zárukou minimálně bipolárního a tedy více stabilního uspořádání světa.

Demokratická, konfederativní Evropa, kooperující s Ruskem, vymezení se vůči Pax Americana, zároveň podpora těch amerických politických sil, usilujících o návrat k původním politickým tradicím (America first), omezení destruktivního vlivu lokálních evropských nacionalismů, důraz na spojenectví, nikoli antagonii (situace na Balkáně, Slovensko-Maďarsko), ekonomická konkurence Číně a hráz proti fundamentalistickému islámu. To je obrození dávné myšlenky, která je v 21. století pro Evropany novou a velkou výzvou.